

تحلیل حقوقی عنصر مادی جرایم مرتبط با معادن در نظام حقوقی افغانستان

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۷/۲۵ ه.ش

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۴/۱۷ ه.ش

پوهنمل محمد علم عدیل^۱

نقیب الله راسخ^۲

چکیده

رکن مادی جرایم مرتبط با معادن، متشکل از مجموعه‌ای از اعمال مادی است که به‌طور مستقیم با تخریب، تصرف غیرقانونی یا آلودگی منابع معدنی و محیط زیست ارتباط دارد. این جرایم معمولاً شامل فعالیت‌هایی مانند استخراج غیر مجاز مواد معدنی، ایجاد آلودگی‌های زیست محیطی در فرایند استخراج، تخریب غیرقانونی زیرساخت‌های معدنی و بهره‌برداری از منابع معدنی بدون رعایت ضوابط قانونی می‌شوند. این اقدامات نه تنها به منابع طبیعی و معادن آسیب می‌رسانند؛ بلکه تهدیدی جدی برای محیط زیست و سلامت عمومی به‌شمار می‌روند. هدف اصلی این تحقیق، تبیین اعمال و رفتارهایی است که به معادن آسیب می‌رسانند؛ بی‌آنکه مرتکب متوجه باشد که این اعمال در زمره جرایم علیه معادن محسوب می‌شوند. این تحقیق به روش کتابخانه‌ای و با رویکرد توصیفی تحلیلی انجام شده و به بررسی دقیق قوانین داخلی و شناسایی نقاط قوت و ضعف در خصوص رکن مادی پرداخته است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که رکن مادی جرایم مرتبط با معادن در بسیاری از موارد، ناشی از نقض قوانین و مقررات مربوط به حفاظت از منابع معدنی است و در صورت احراز، متهمان با مجازات‌های سنگینی مواجه خواهند شد.

کلمات کلیدی: استخراج، تخریب، جرایم، عنصرمادی، معادن، مواد معدنی.

۱. عضو کادر علمی پوهنچى حقوق و علوم سیاسى، پوهنتون جوزجان: m.alam.adeel@ut.ac.ir

۲. فارغ‌التحصیل دکتورای حقوق جزا و جرم‌شناسی، پوهنتون خوارزمی ایران: naqibullahrasikh2@ut.ac.ir

۱. مقدمه

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِهِ الْأَمِينِ، وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ، وَمَنْ دَعَا بِدَعْوَتِهِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِهِ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

منابع معدنی، همواره یکی از بنیادین‌ترین مؤلفه‌های ثروت‌آفرینی، توسعه اقتصادی و تأمین استقلال صنعتی ملت‌ها به‌شمار رفته‌اند. کشور افغانستان به‌سبب موقعیت زمین‌شناسی خاص خود، از ذخایر گسترده و متنوعی از مواد معدنی مانند مس، آهن، لیتیوم، طلا، نفت و گاز برخوردار است که هر یک می‌توانند نقشی تعیین‌کننده در بازسازی زیرساخت‌ها، کاهش وابستگی به کمک‌های خارجی و ایجاد اشتغال پایدار ایفا نمایند. با این حال، این سرمایه‌های خدادادی نه تنها تاکنون نتوانسته‌اند سهم شایسته‌ای در رونق اقتصادی کشور داشته باشند؛ بلکه در مقاطع مختلف تاریخ، به دلیل فقدان نظارت کارآمد، خلأهای قانونی و ارتکاب گسترده رفتارهای غیرمجاز، به عرصه‌ای برای تضییع حقوق عامه، تخریب محیط‌زیست و حتی تشدید فساد اداری و سیاسی تبدیل شده‌اند.

در نظام‌های حقوقی پیشرفته، حفاظت از معادن صرفاً به وضع قوانین بازدارنده خلاصه نمی‌شود؛ بلکه مهم‌تر از آن، شناسایی دقیق ارکان تشکیل‌دهنده جرایم مرتبط با معادن، به‌ویژه رکن مادی (عنصر عینی جرم) و تطبیق آن با مصادیق رفتاری رایج در صحنه عمل است. رکن مادی که تجلّی خارجی قصد مجرمانه و بستر تحقق جرم در عالم واقع است، در جرایم معدنی از تنوع و پیچیدگی خاصی برخوردار است؛ از استخراج و حفاری غیرمجاز گرفته تا تخریب تأسیسات، آلودگی منابع آبی و خاکی، اعمار ساختمان در محدوده‌های معدنی و حتی ترک فعل‌هایی مانند عدم اطلاع‌رسانی از کشف معدن. شناخت این رکن، نه تنها برای تشخیص جرم از غیرجرم؛ بلکه برای تعیین حدود مسئولیت جزایی، احراز سوءنیت یا تقصیر و اتخاذ رویه قضایی یکسان، امری اجتناب‌ناپذیر است.

با وجود این، در نظام حقوقی افغانستان، قوانین مرتبط با معادن (مانند قانون معادن مصوب ۱۳۹۷، قانون نفت و گاز و مقرره‌های مربوط) هرچند از غنای نسبی برخوردارند، اما در عرصه تعیین دقیق عنصر مادی، با ابهامات، تعارضات و خلأهای جدی مواجه‌اند. از یک‌سو، برخی از رفتارهای زیان‌بار به‌روشنی جرم‌انگاری نشده‌اند و از سوی دیگر،

مصادیق رفتاری جرم انگاری شده، چنان عام و یا در مواردی خاص بیان شده‌اند که تفسیر آن‌ها را دشوار و گاه متناقض ساخته است. این نارسایی‌ها، زمینه‌ساز تبرئه متخلفان، سردرگمی قضات و تداوم استفاده غیر قانونی از منابع ملی گردیده است. افزون بر این، بسیاری از مرتکبان این جرایم به دلیل ناآگاهی از مصادیق دقیق رفتاری جرم، مرتکب اعمالی می‌شوند که بار جزایی سنگینی به دنبال دارد؛ بدون آن که خود از جنبه مجرمانه آن آگاه باشند.

از این رو، تحقیق حاضر با هدف پرکردن همین خلأی علمی و کاربردی، به تحلیل جامع و موشکافانه رکن مادی جرایم مرتبط با معادن در نظام حقوقی افغانستان پرداخته است.

۱-۱. بیان مسئله: جرایم مرتبط با معادن، به ویژه در کشورهای در حال توسعه که

منابع معدنی به عنوان یکی از ارکان اساسی اقتصاد محسوب می‌شوند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. در بسیاری از کشورها، معادن به عنوان منبع حیاتی برای توسعه اقتصادی، ایجاد اشتغال و تأمین مواد اولیه صنعتی شناخته می‌شوند. با این حال، سوءاستفاده‌های غیرقانونی از این منابع و تخریب‌های زیست محیطی ناشی از فعالیت‌های غیرمجاز معدنی، تهدیدات جدی برای این منابع ارزشمند به شمار می‌روند (آجودانی و پورقهرمانی، ۱۳۹۸: ۱۹۷-۱۹۸). در نظام حقوقی افغانستان، حفاظت از این منابع و مقابله با جرایم مرتبط با معادن، در راستای توسعه پایدار، از اولویت‌های اساسی به شمار می‌رود.

در این راستا، رکن مادی جرایم علیه معادن، به عنوان یکی از ارکان اصلی هر جرم در حوزه حقوق جزا، به مجموعه‌ای از اقدامات فیزیکی و ملموس اشاره دارد (توفیق و خاکی، ۱۴۰۳: ۴۳) که منجر به نقض قوانین مربوط به حفاظت از معادن و منابع معدنی می‌شود. این اقدامات که عمدتاً شامل تخریب، تصرف غیرقانونی، استخراج غیرمجاز و آلودگی محیط زیست هستند، نه تنها به منابع طبیعی و معادن آسیب می‌رسانند؛ بلکه تهدیدات قابل توجهی برای سلامت عمومی و توسعه پایدار کشور به همراه دارند (pohi, 2011: p.420).

رکن مادی جرایم علیه معادن شامل فعالیت‌هایی است که به طور مستقیم و ملموس با تخریب و تصرف غیرقانونی منابع معدنی و آلودگی محیط زیست مرتبط می‌شوند (ساک، ۱۳۹۰: ۴۶۴). این جرایم در بسیاری از موارد، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، به دلیل نظارت ناکافی، ضعف در اجرای قوانین و وجود خلأهای قانونی، روند

صعودی دارند (صانعی، ۱۳۷۹: ۵۸). همچنین، بسیاری از مرتکبان این جرایم، اغلب بدون آگاهی از پیامدهای قانونی اعمال خود، یا حتی بدون درک کامل از اهمیت حفاظت از منابع معدنی، به چنین اقداماتی دست می‌زنند.

با توجه به گستردگی فعالیت‌های معدنی و تأثیرات منفی آن‌ها بر منابع طبیعی و سلامت عمومی، تحلیل دقیق و جامع این جرایم و رکن مادی آن‌ها در قوانین افغانستان، ضرورتی انکارناپذیر یافته است. از این‌رو، تحقیق پیش‌رو در صدد بررسی ابعاد مختلف رکن مادی جرایم مرتبط با معادن و ارائه پیشنهاداتی برای اصلاح و بهبود قوانین است.

در ارتباط با مسائل معادن، امیرالمؤمنین ^(حفظه الله تعالی) در فرمان شماره (۳۰) مورخ ۱۴۴۴/۸/۲۵ هـ.ق، چنین مرقوم داشته‌اند که: «به‌منظور تأمین شفافیت در تدارکات، معدن‌کاری و سایر قراردادهای وزارت‌ها و ادارات امارتی که موضوع آن دارای عامه باشد، مقامات امارتی و مأمورین نمی‌توانند، به‌طور مستقیم یا غیر مستقیم در دواطلبی قراردادهای تدارک اجناس، خدمات و امور ساختمانی، معدن‌کاری و سایر قراردادهای به حیث دواطلب، اشتراک نمایند».

بر اساس این فرمان، تمامی زمین‌های دولتی دارای ظرفیت زرشویی و استخراج طلا و دیگر منابع معدنی به عنوان «زمین‌های محافظت‌شده» شناخته می‌شوند و تصرف آن‌ها بدون مجوز امارت اسلامی افغانستان، ممنوع است.

۲-۱. سؤال تحقیق: رکن مادی جرایم مرتبط با معادن در حقوق افغانستان چگونه تحقق می‌یابد و مصادیق عملی آن در استخراج، بهره‌برداری و نقل و انتقال غیرقانونی مواد معدنی کدام‌اند؟

۳-۱. فرضیه تحقیق: رکن مادی جرایم مرتبط با معادن در نظام حقوقی افغانستان، عمدتاً از طریق اعمال ایجابی (فعل) تحقق می‌یابد و مصادیق آن شامل استخراج غیرمجاز، تخریب، تصرف غیرقانونی، آلودگی زیست‌محیطی و اعمار ساختمان یا نصب تأسیسات در ساحات تثبیت‌شده معادن می‌باشد؛ برخی از این جرایم مانند «عدم اطلاع از کشف معدن» از طریق ترک فعل نیز قابل ارتکاب هستند.

۴-۱. هدف تحقیق: تبیین و شناسایی اعمال و رفتارهایی که به معادن و منابع معدنی آسیب می‌رسانند، با تأکید بر مواردی که مرتکب، به دلیل ناآگاهی از قوانین و

مقررات مربوطه یا عدم آگاهی از جنبه مجرمانه رفتار خود، از جرم‌انگاری این اعمال در نظام حقوقی افغانستان بی‌اطلاع است. این تحقیق در صدد است تا با بررسی دقیق رکن مادی جرایم مرتبط با معادن، مصادیق رفتاری را که در عرف عام ممکن است بی‌خطر یا غیرمجرم تلقی گردند؛ اما در قانون معادن و سایر مقررات مرتبط، جرم انگاشته شده‌اند، شناسایی و تبیین نماید. همچنین، این تحقیق می‌کوشد تا با روشن‌ساختن خلأهای آگاهی‌بخشی و آموزشی موجود، زمینه‌های ارتکاب ناآگاهانه این جرایم را آشکار ساخته و به قانون‌گذار و مجریان عدالت در اتخاذ تدابیر پیش‌گیرانه و اصلاحی یاری رساند.

۱-۵. اهمیت و ضرورت پرداختن به موضوع: جرایم مرتبط با معادن، به‌ویژه در کشورهایی مانند افغانستان که دارای ذخایر عظیم و متنوع معدنی می‌باشند، از جمله موضوعات حیاتی و راهبردی به‌شمار می‌روند. معادن به‌عنوان یکی از مهم‌ترین منابع ثروت ملی، نقش کلیدی در تأمین استقلال اقتصادی، ایجاد اشتغال، کاهش فقر و تأمین مواد اولیه صنایع دارند. با این حال، بهره‌برداری غیراصولی و غیرقانونی از این منابع، نه تنها موجب هدر رفت سرمایه‌های ملی می‌شود؛ بلکه پیامدهای جبران‌ناپذیری بر محیط‌زیست، سلامت عمومی و توسعه پایدار کشور به‌جای می‌گذارد.

ضرورت پرداختن به موضوع رکن مادی جرایم علیه معادن، از چند جنبه اساسی قابل تبیین است: (۱) جنبه اقتصادی و توسعه‌ای؛ (۲) جنبه زیست‌محیطی و سلامت عمومی؛ (۳) جنبه حقوقی و قضایی؛ (۴) جنبه پیشگیرانه و آگاهی‌بخشی؛ و (۵) جنبه نظارتی و مبارزه با فساد.

۲. پیشینه تحقیق

در رابطه با موضوع مورد بحث، کتاب‌ها و مقالات متعددی نگاشته شده است؛ با این حال، هیچ‌یک از آثار موجود به‌گونه‌ای مستقل و مشخص به تحلیل عنصر مادی جرایم مرتبط با معادن پرداخته‌اند. از جمله این آثار می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

ثاقب و مدبرالهی (۱۳۹۸)، در کتاب حقوق معادن، به‌طور کلی به بررسی حقوق معادن پرداخته و تمام مسائل مرتبط با معادن افغانستان را بیان نموده‌اند؛ اما بحث از عنصر مادی جرایم مرتبط با معادن، به‌طور اختصاصی در این کتاب مورد توجه قرار نگرفته است.

مبارز (۱۴۰۰)، در مقاله‌ای «مطالعه تطبیقی مالکیت معادن در فقه امامیه، فقه حنفی و حقوق افغانستان»، به شناخت ضوابط و مقررات حقوقی و فقهی حاکم بر معادن به طور عام و مالکیت آن‌ها به طور خاص پرداخته است.

تحقیق حاضر، به روش کتابخانه‌ای انجام شده و مبانی نظری آن در لابه‌لای نظریات دانشمندان، قوانین و مقررات مربوط بررسی گردیده است. همچنین، این تحقیق با رویکرد توصیفی-تحلیلی صورت پذیرفته است.

۳. تعریف معادن

«معدن» به مواد قیمتی استخراج شده از زمین اطلاق می‌شود. کلمه «معدن» از ریشه «عدن» به معنای اقامت و توطّن‌گزیدن است. لغویان، معدن را اسم مکان گرفته و آن را مرکز و محل هر چیزی که اصل و مبدأ آن چیز است، مانند معدن طلا و نقره، تعریف کرده‌اند. علت نامیدن چنین مکانی به «معدن»، پدیدآمدن جواهر و ثبوت و استقرار آن در آن مکان است (ابن‌منظور، [ب.ت.]: ج ۱۳، ص ۲۷۹).

در نظام حقوقی افغانستان، معادن به عنوان بخشی از اموال عمومی و ملی تلقی می‌شوند و دولت به نمایندگی از ملت، مالکیت آن‌ها را در اختیار دارد (قانون معادن، ۱۳۹۷: م ۵). بر اساس ماده (۵) قانون معادن افغانستان، دولت، مالک تمام معادن و منابع معدنی موجود در خاک کشور بوده و هیچ شخص حقیقی یا حقوقی نمی‌تواند بدون کسب مجوز از مراجع ذیصلاح، به استخراج یا بهره‌برداری از آن‌ها مبادرت ورزد (همان). قانون معادن افغانستان، مواد معدنی را به عنوان «مركبات طبیعی که از زمین یا آب به دست می‌آید» تعریف نموده است؛ اما این تعریف، خاک، آب و هایدروکاربن‌های مایع یا گاز طبیعی را در بر نمی‌گیرد (قانون معادن، ۱۳۹۷: ماده ۴، جزء ۱). این تفکیک نشان‌دهنده رویکرد خاص قانون‌گذار در تشخیص مصادیق مواد معدنی از سایر منابع طبیعی است.

۴. یافته‌ها و بحث (عنصر مادی جرایم علیه معادن)

عنصر مادی به معنای ظهور پدیده مجرمانه در عالم واقع است. در اصطلاح حقوق جزا، به فعل یا ترک فعل شخص مجرم که موضوع مجازات در قوانین جزایی واقع شده باشد، عنصر مادی اطلاق می‌گردد. رکن مادی، اصلی‌ترین رکن تشکیل‌دهنده جرم به‌شمار

می‌رود و خود دارای عناصر متعددی است (حبیب‌زاده، ۱۳۷۷: ۸). برخلاف اخلاق که قواعد آن ناظر بر وجدان انسان‌هاست و هرگونه پندار زشت و ناپسند را محکوم می‌کند (راسخ، ۱۴۰۲: ۲۶۸)، حقوق جزا متضمن اصولی است که حاکم بر رفتار انسان‌ها بوده و با تضمین‌هایی همراه است که حافظ جامعه بشری می‌باشد (صادقی، ۱۳۹۷: ۱۷۰). صرف داشتن قصد سوء و پندار نکوهیده، جرم تلقی نمی‌شود؛ بلکه برای آن که عملی را جرم محسوب کرده و برای آن مجازات تعیین نمود، قصد سوء باید دست‌کم با ارتکاب رفتار خاصی به فعلیت رسیده و در عالم خارج عینیت یابد. در واقع، فعل یا ترک فعل خارجی که تجلی‌گاه نیت مجرمانه یا تقصیر جزایی است، عنصر مادی جرم را تشکیل می‌دهد (اردبیلی، ۱۳۹۷: ۱۳۵).

به هر حال، در هر جرمی، در کنار عنصر قانونی، عنصر دیگری به نام عنصر مادی از ضروریات تحقق جرم به شمار می‌رود. جرایم مرتبط با معادن نیز به عنوان یک جرم، یکی از ارکان خود را عنصر مادی می‌دانند. در این بحث، به بررسی این مسئله پرداخته می‌شود که جرایم مرتبط با معادن از طریق چند نوع فعل قابل تحقق هستند و برای هر یک از این جرایم، چند نوع رفتار مصداقی بیان گردیده است.

۴-۱. استخراج غیر قانونی معادن و مصادیق رفتاری

قانون‌گذار افغانستان در قانون معادن، استخراج غیرقانونی معادن را منع کرده و تصریح نموده است که هیچ شخصی نمی‌تواند بدون اجازه دولت، یعنی بدون مجوز، به استخراج معادن مبادرت ورزد. به این معنا که هرگاه کسی بدون داشتن مجوز، به رفتار یا فعالیت‌های معدنی دست زند، رفتار وی جرم محسوب شده و به مراجع صلاحیت‌دار معرفی خواهد شد (ثاقب و مدبرالهی، ۱۳۹۸: ۲۲۱). قانون‌گذار افغانستان، استخراج غیرقانونی را شامل همه رفتارهایی مانند استخراج، انتقال، استفاده، تصاحب، پروسس (فرآوری)، نگهداری، ترافیک (قاچاق)، تصرف و اجاره مواد معدنی، مواد نفتی، گاز، هایدروکربن‌ها، ذغال سنگ و اجاره آن‌ها دانسته است. به عبارت دیگر، مصادیق رفتاری جرم استخراج غیرقانونی معادن در نظام حقوقی افغانستان، همان موارد مذکور می‌باشند و قانون‌گذار این مصادیق را به روشنی بیان نموده است.

با این حال، مقنن در حکومت پیشین افغانستان، در بیان مصادیق استخراج غیرقانونی معادن، دچار نوعی سردرگمی شده است؛ زیرا در تعریف استخراج غیرقانونی، تمام مواد داخل معادن را «مواد معدنی» نامیده، اما در ادامه، نفت، گاز و هایدروکاربن‌ها را جداگانه و مجزا از مواد معدنی ذکر می‌کند؛ در حالی که نفت، گاز، هایدروکاربن‌ها و ذغال سنگ همگی از مصادیق مواد معدنی به‌شمار می‌روند؛ چرا که در ذیل عنوان تعریف استخراج غیرقانونی معادن بیان گردیده‌اند و نباید به‌عنوان مقوله‌ای جداگانه از مواد معدنی عنوان می‌شدند. در حقیقت، به نظر نویسنده، می‌بایست چنین بیان می‌شد که «مواد معدنی عبارت‌اند از نفت، گاز، ذغال سنگ و...» و همچنین عبارت «هایدروکاربن‌ها» نیز با توجه به وجود نفت و گاز، حذف می‌گردید؛ چراکه مقنن در فقره (۱) ماده (۳) قانون نفت و گاز، «نفت و گاز» را معادل هایدروکاربن‌ها دانسته و به‌صراحت تصریح می‌نماید که: «نفت و گاز (هایدروکاربن‌ها): هایدروکاربن‌های مایع و گاز طبیعی می‌باشد» (قانون نفت و گاز، ۱۳۹۶).

بنابراین، رفتار جرمی استخراج غیرقانونی، تقریباً در چند مصداق رفتاری نظیر استفاده، تصاحب، پروسس (فرآوری)، نگهداری، تصرف، اجاره غیرقانونی مواد معدنی و همچنین ارائه عمدی معلومات یا اعلامیه غلط یا گمراه‌کننده در اسناد یا معاملات معدنی، متجلی می‌شود. اما در خصوص فعل یا ترک فعل، می‌توان چنین بیان کرد که استخراج غیرقانونی معادن تنها از طریق فعل قابل تحقق است؛ زیرا مصادیق رفتاری آن در افغانستان، نظیر استخراج، اکتشاف، بهره‌برداری، ترافیک (قاچاق)، انتقال و... همگی با انجام فعل تحقق می‌یابند، نه با ترک فعل. البته این بدان معنا نیست که جرایم علیه معادن همواره با ترک فعل قابل ارتکاب نباشند؛ بلکه صرفاً جرم استخراج غیرقانونی، از این قاعده مستثنی است.

قابل ذکر است که نوعیت شخص در تحقق این جرم، در حقوق افغانستان مؤثر نمی‌باشد؛ مرتکب جرم استخراج غیرقانونی در افغانستان، بر اساس جزء (۲۵) ماده (۴) قانون معادن و نیز فقره (۱) ماده (۳) مقرر معدن‌کاری، می‌تواند شخص حقیقی یا شخص حقوقی باشد (گروهی از نویسندگان، ۱۳۹۶: ۲۷۳ و ۲۸۰). به نظر نگارنده، شخص ممکن است داخلی یا بین‌المللی باشد؛ زیرا با توجه به مصادیق رفتاری استخراج

غیرقانونی معادن که قبلاً بیان گردید، این جرم بیشتر از طریق اشخاص حقوقی قابل ارتکاب است.

در کنار مرتکب جرم استخراج غیرقانونی معادن، نباید از قربانی این جرم نیز غافل شد؛ زیرا از یک سو، در حقوق افغانستان معادن جزو اموال دولتی محسوب می‌شوند و دولت در خصوص مالکیت آن‌ها، مالکیت مطلق ندارد؛ بلکه به نمایندگی از ملت، مالک آن هاست (موسی‌زاده و برخی، ۱۳۹۹: ۲۲-۲۳)؛ به این معنا که در حقیقت، مالک اصلی، خود ملت است. از سوی دیگر، به صراحت بیان شده که به‌طور مطلق، جرم بدون قربانی اصلاً وجود ندارد (رهامی، ۱۳۸۹: ۴۷). بنابراین، از آن‌جا که قربانی جرم علیه معادن به دقت قابل تعیین نیست، از باب تسامح، این جرایم «جرایم بدون قربانی» نامیده می‌شوند. موضوع استخراج غیرقانونی معادن در افغانستان، محدودتر از این نیز است؛ چراکه مقنن افغانستان در تعریف استخراج غیرقانونی معادن، موضوع آن را «مواد معدنی» دانسته و در جزء (۱) ماده (۴) قانون معادن، مواد معدنی را این‌گونه تعریف نموده است: «مواد معدنی مرکبات طبیعی است که از زمین یا آب به‌دست می‌آید. این تعریف شامل خاک، آب یا هایدروکاربن‌های مایع یا گاز طبیعی نمی‌شود».

معمولاً نتیجه مجرمانه در جرایم، از دو بخش مطلق و مقید تشکیل می‌شود. در نظام حقوقی افغانستان، از حیث نتیجه جرم، جرم استخراج غیرقانونی معادن در زمره جرایم مطلق قرار می‌گیرد؛ زیرا با توجه به تعریف استخراج غیرقانونی معادن (گروهی از نویسندگان، ۱۳۹۶: ۲۷۳)، مقنن صرفاً استخراج، انتقال، استفاده، تصاحب، پروسس (فرآوری)، نگهداری، ترافیک (قاچاق)، تصرف و اجاره مواد معدنی و نیز ارائه عمدی معلومات یا اعلامیه غلط یا گمراه‌کننده در اسناد یا معاملات فعالیت‌های معدنی را، بدون هیچ قید و شرطی، جرم تلقی کرده است. همین اطلاق از قانون معادن نیز به‌روشنی قابل استنباط است؛ زیرا مقنن در اجزای (۴)، (۷) و (۹) ماده (۴) قانون معادن بیان نموده است که «اکتشاف» عملیاتی است که به منظور کشف ترکیب مواد معدنی صورت می‌گیرد، «پروسس» عملیاتی است که به منظور استخراج مواد معدنی انجام می‌شود و «معدن کاری» عملیاتی است که به منظور بهره‌برداری از مواد معدنی صورت می‌پذیرد. همچنین در جزء (۳) ماده (۴) قانون معادن تصریح کرده که «تفحص مواد منرالی»

صرفاً شامل سروی‌های هوایی، زمین‌شناسی... و نمونه‌گیری از خاک و سنگ می‌باشد. علاوه بر این، در فقره (۱) ماده (۱۸) مقررۀ معدن کاری چنین آمده است که: «ارائه عمدی معلومات نادرست یا مغالطه‌آمیز توسط دواطلب در پرسش‌نامه ارزیابی قبلی اهلیت، اعلامیه اهلیت و اظهارنامه توانایی». در اینجا هم هیچ قیدی نکرده است. به عنوان مثال، در حالی که مقنن می‌توانست چنین بنویسد: «ارائه عمدی معلومات نادرست یا مغالطه‌آمیز توسط متقاضی (دواطلب) در اسناد معاملات معدنی، به گونه‌ای که موجب انعقاد معامله معدنی گردد، خواه مرتکب منفعت برده باشد یا نه». بنابراین، به محض اینکه رفتارهای مذکور به منظور به اتمام رساندن آن رفتارها انجام شوند، برای تحقق جرم کفایت می‌کند؛ حتی اگر مرتکب نتواند آن‌ها را به پایان برساند.

۴-۲. تخریب غیر قانونی یا وارد کردن خسارت به معادن

مقنن افغانستان در کنار استخراج غیر قانونی معادن تخریب و وارد کردن خسارت به آن را نیز بیان نموده که با رفتارهای ذیل قابل تحقق است: «حفر خندق، کندن جرهای تفحصی یا اکتشافی، برمه کاری، نمونه برداری، کندن صوف‌ها و عملیات مشابه، استخراج غیر فنی، استخراج غیر مسلکی».

مرتکب جرم وارد کردن خسارت به معادن یا تخریب آن‌ها در حقوق جزای افغانستان، مانند جرم استخراج غیرقانونی معادن، می‌تواند شخص حقیقی یا حقوقی باشد. اما عبارت مقنن که چنین بیان کرده است: «شخصی که به‌ساحۀ معدن تثبیت شده و یا ساحات ظواهر معدنی، بدون اجازهٔ ادارهٔ مربوطه، به صورت غیرقانونی داخل شده و به حفر خندق، جرح‌های تفحصی و... بپردازد»، احتمالاً دو پرسش را مطرح می‌سازد:

سؤال اول آن است که این جرم در مورد شخص حقوقی چگونه قابل تصور است؟ زیرا «داخل شدن» برای شخص حقوقی مفهوم عینی ندارد و به نظر می‌رسد این جرم صرفاً توسط شخص حقیقی قابل ارتکاب باشد. اما می‌توان چنین پاسخ داد که کلمۀ «داخل شدن» در این ماده، به صورت مجازی به کار رفته و منظور، داخل شدن نماینده، ممثل یا کارمندان شخص حقوقی برای انجام رفتارهای غیرقانونی نظیر حفر خندق، جرح‌های تفحصی و... است.

سؤال دوم آن است که رفتارهای جرمی این بند نیز به صورت غیرقانونی صورت می‌گیرند؛ بنابراین، تفاوت این جرم با استخراج غیرقانونی معادن در چیست؟ در پاسخ، دست کم می‌توان دو تفاوت اساسی قائل شد: (۱) از حیث زمان ارتکاب، به این معنا که جرم تخریب معادن، عملاً پیش زمینه و مقدمه جرم استخراج غیرقانونی معادن محسوب می‌شود؛ (۲) در گستردگی مصادیق رفتارهای ارتكابی است؛ به گونه‌ای که مصادیق رفتارهای جرم استخراج غیرقانونی معادن، محدود و معین می‌باشند؛ در حالی که مقنن در جرم تخریب معادن، از کلمه «عملیات مشابه» استفاده کرده است که بیانگر نامحدود بودن مصادیق رفتاری این جرم نسبت به جرم استخراج غیرقانونی معادن می‌باشد.

همچنین، مقنن افغانستان تخریب معادن را مطابق با رفتارهای غیرمسلکی و غیرفنی نظیر انفجار و کندن صوف‌ها در معادن، جرم تلقی نموده است (گروهی از نویسندگان، ۱۳۹۶: ۲۸۴).

با توجه به عبارت «انجام عملیات مشابه»، تخریب معادن و وارد کردن خسارت به آن، از طریق فعل قابل تحقق است و از معنای همین عبارت می‌توان دریافت که وسیله ارتكابی نیز مشروط و مقید نبوده؛ بلکه مهم آن است که تخریب معادن و وارد کردن خسارت، از طریق انجام رفتارهای غیرمسلکی و غیرفنی و مداخله اشخاص فاقد صلاحیت، به وقوع بپیوندد.

موضوع جرم تخریب معادن و وارد کردن خسارت به آن، در دو مکان قابل طرح است: یکی ساحه‌ای که نهاد مربوطه آن را به عنوان معدن تشخیص و تثبیت نموده است، و دیگری ساحات ظواهر معدنی.

در خصوص تأثیرپذیری زمانی و مکانی جرم تخریب معادن، باید گفت که این جرم در افغانستان از زمان و مکان تأثیر می‌پذیرد؛ زیرا نخست باید در ساحه تثبیت شده معادن واقع شود و دوم اینکه تخریب زمانی محقق می‌گردد که انفجار در معادن به صورت غیرمسلکی و غیرفنی صورت پذیرد.

از حیث نتیجه جرمی، این سؤال مطرح می‌شود که جرم تخریب و وارد کردن خسارت به معادن، جرمی مطلق است یا مقید؟ به عبارت دیگر، آیا صرف رفتار مجرمانه

برای تحقق کفایت می‌کند یا باید نتیجه آن نیز حاصل شود؟ به نظر می‌رسد قانون‌گذار، تخریب و وارد کردن خسارت به معادن را هم جرم مطلق و هم جرم مقید دانسته است؛ بدین معنا که در برخی موارد آن را از جرایم مطلق و در موارد دیگر از جرایم مقید محسوب کرده است. مقنن افغانستان در چند جای قوانین مرتبط با معادن چنین بیان می‌دارد که: «شخصی که در داخل ساحه تثبیت‌شده معادن... به حفر خندق، کندن جرح‌های تفحصی و... بپردازد» و هیچ شرط یا قیدی مبنی بر وقوع خسارت یا نتیجه، ذکر نکرده است؛ این امر نشان‌دهنده مطلق بودن این جرم است. به عبارت دیگر، صرف رفتارهایی نظیر حفر خندق و مانند آن در داخل ساحه معادن، به منزله وارد کردن خسارت به معادن تلقی شده است، حتی اگر خسارتی به صورت ظاهری وارد نشده باشد؛ به عنوان مثال، مقنن نگفته است که انفجار باید دست کم مقداری از مواد معدنی را از بین ببرد. در مقابل، در جای دیگر چنین بیان می‌دارد که: «شخصی که... به راه اندازی انفجار و کندن صوف پرداخته، به طوری که باعث تخریب معدن گردیده باشد...» از مفهوم این ماده چنین برداشت می‌شود که اگر کسی به قصد تخریب، در داخل معادن انفجار راه‌اندازی نماید؛ اما به هر دلیلی باعث تخریب معادن نشود، دست کم بر اساس این بند، مرتکب جرم نشده است.

۴-۳. جرایم مرتبط با معادن توسط مقام‌های دولتی

بدون تردید، در هر کشوری، چشم ملت برای پیشگیری از جرایم تا حد زیادی به دولت دوخته شده است.. از آن جا که جرایم علیه معادن از جمله جرایمی است که جنبه اقتصادی آن بسیار پررنگ می‌باشد، مقنن افغانستان تا حدودی جلوی سوءاستفاده این مقام‌ها را گرفته و جرایم علیه معادن را به صورت خاص و متناسب با سمت و وظیفه آن‌ها، جرم‌انگاری نموده است. این جرایم عبارت‌اند از:

- اطلاع‌ن دادن شخص از منفعت خود به اداره مربوطه و کناره‌گیری نکردن از وظیفه محوله (قانون معادن، بند ۱ ماده ۱۳).
- مطالبه یا دریافت مستقیم یا غیرمستقیم وجه نقد یا منفعت توسط مؤلف خدمات عامه در برابر اجرای وظیفه که قانوناً مکلف به اجرای آن است (قانون معادن، ماده ۱۳، فقره ۳).

- گرفتن قرارداد معدن کاری توسط شخص با نفوذ سیاسی (ماده ۱۳، فقره ۴).
- اجازه دادن اعمار ساختمان یا نصب تأسیسات در ساحه‌ای که معدن تثبیت شده است.

قانون گذار افغانستان، تمام جرایم مرتبط با معادن که مختص به کارکنان دولت است، به دو بخش تقسیم نموده است: ۱) کارکنان دولتی که در حوزه معادن فعالیت نموده و از صلاحیت و وظایف بیشتری در این حوزه برخوردارند، مانند مأمورین خدمات عامه در وزارت معادن و پترولیوم؛ و ۲) تعدادی از کارکنان مشخص شده دولتی که قانون گذار آن‌ها را تحت عنوان خاص «اشخاص با نفوذ سیاسی» نام گذاری کرده است.

یکی از جرایم مرتبط با معادن که کارمند دولتی می‌تواند مرتکب شود، دادن اجازه احداث ساختمان یا نصب تأسیسات به شخص دیگر در ساحه‌ای که معادن در آن تثبیت شده است، می‌باشد. مقنن در این خصوص تصریح کرده است که: «شخصی که اجازه اعمار ساختمان یا نصب تأسیسات استخراج معادن یا منابع نفت و گاز را به صورت غیرقانونی در ساحه مندرجه فوق به شخص دیگری بدهد...» از مفاد این ماده چنین استنباط می‌شود که مرتکب این جرم، صرفاً کارمند دولتی می‌تواند باشد؛ زیرا هنگامی که قانون گذار از «دادن اجازه» سخن می‌گوید، مسلماً مراد کارمندی است که وظیفه و صلاحیت صدور اجازه، به‌ویژه در زمینی که معادن در آن تثبیت شده است، را دارا می‌باشد. این جرم، از آن‌جا که رفتار مجرمانه آن «اجازه‌دادن»؛ یعنی فعل ایجابی است، صرفاً با فعل محقق می‌شود و همچنین صرفاً اجازه‌دادن برای احداث ساختمان یا تأسیسات، برای تحقق جرم کفایت می‌کند؛ بنابراین، این جرم از جمله جرایم مطلق محسوب می‌گردد و نیازمند وقوع نتیجه نیست.

مرتکب دیگر این جرم، اشخاص با نفوذ سیاسی است که در فقره ۲۹ ماده ۴ قانون معادن آمده است. جرایم مرتبط با معادن که توسط موظف خدمات عامه صورت می‌گیرد از جمله جرایم مطلق است؛ چون قانون گذار در صدر فقره ۱ ماده ۱۳ قانون معادن بیان می‌کند: «هرگاه موظف خدمات عامه حین اجرای وظایف و صلاحیت‌های مندرج این قانون منافع مستقیم یا غیر مستقیم شخصی داشته باشد...». از عبارت داشتن منافع

مستقیم یا غیر مستقیم شخصی، مندرج این ماده می‌توان مطلق بودن جرم را استنباط کرد.

۴-۴. عدم اطلاع از کشف معدن

عدم اطلاع از کشف معادن در حقوق افغانستان به این معناست که اگر معدنی در زمین شخصی، پس از کارکردن بر روی آن، به هر دلیلی کشف گردد، این کشف معدن بر اساس قانون، جزو اموال دولتی محسوب می‌شود؛ و چنانچه فرد مذکور از اطلاع‌رسانی به نهادهای مربوطه خودداری نماید، مرتکب جرم شده است. مرتکب در این جرم، مالک یا متصرف زمینی است که معادن در آن کشف شده است. به عبارت دیگر، تفاوتی نمی‌کند که شخص مالک عین باشد یا منفعت؛ صرف اینکه از کشف معادن در زمین مورد تصرف، در مدت معین به اداره مربوطه اطلاع ندهد، مرتکب جرم علیه معادن شناخته می‌شود. این رفتار جرمی، از حیث نوعیت، ترک فعل محسوب می‌شود؛ زیرا در ماده قانونی تصریح شده است که هرکس از کشف معدن اطلاع ندهد، مجرم شناخته می‌شود.

موضوع این جرم، زمینی است که دربردارنده معدن می‌باشد؛ بدین معنا که اگر در زمینی، هرچند ملک شخصی باشد، معدن وجود داشته باشد، از آن‌جا که معادن جزو اموال دولتی محسوب می‌شوند، مالک مکلف است به اداره مربوطه دولتی اطلاع‌رسانی نماید و عدم انجام این تکلیف، جرم تلقی می‌گردد.

در خصوص تأثیرپذیری زمانی و مکانی، باید اذعان داشت که مالک زمین، موظف است ظرف مدت ده روز از تاریخ کشف معادن، مراتب را به نهاد مربوطه اطلاع دهد (قانون معادن، ۱۳۹۷) و در صورت عدم اطلاع‌رسانی، شخص مذکور مرتکب جرم شده و عمل وی جرم محسوب می‌گردد. نتیجه جرمی این جرم، یعنی عدم اطلاع‌رسانی از کشف معدن به اداره مربوطه، از نوع جرایم مطلق است.

۴-۵. اعمار ساختمان یا تأسیسات و یا نصب تأسیسات در ساحة تثبیت‌شده

معین معادن

منظور از جرم مذکور این است که نهاد مربوطه دولتی، زمینی را که در آن معادن وجود دارد، به نحوی از انحا مشخص و معین می‌سازد؛ اما شخص، بر روی زمین‌های مشخص‌شده، اقدام به اعمار ساختمان یا نصب تأسیسات می‌نماید.

مرتکب این جرم، اعم از شخص حقیقی و شخص حقوقی است و رفتار جرمی مرتکب، اعمار ساختمان یا نصب تأسیسات در ساحة تثبیت شده معادن می باشد. این جرم با ترک فعل قابل ارتکاب نبوده و صرفاً از طریق فعل ایجابی تحقق می یابد. موضوع جرم، زمینی است که وجود معادن در آن ثابت شده است. جرم اعمار ساختمان یا نصب تأسیسات در ساحة تثبیت شده معادن، از حیث وسیله و زمان تأثیرپذیر نیست؛ بدین معنا که اعمار ساختمان یا نصب تأسیسات در ساحة تثبیت شده معدن، هرچند با هر وسیله و در هر زمانی صورت گیرد، مشمول این جرم می گردد. اما این جرم از حیث مکان تأثیرپذیر است؛ به این معنا که اگر اعمار ساختمان یا نصب تأسیسات در خارج از ساحة تثبیت شده معدن صورت پذیرد، جرم موضوع این ماده تحقق نمی یابد. قابل یادآوری است که این جرم، با توجه به این که صرف اعمار ساختمان یا نصب تأسیسات در ساحة تثبیت شده معدن توسط مقنن به عنوان رفتار مجرمانه بیان شده است، از جمله جرایم مطلق محسوب می گردد و نیازمند وقوع هیچ گونه نتیجه یا خسارتی نیست (آقایی نیا، ۱۳۹۷: ۱۴۷).

۵. نتیجه گیری

رکن مادی جرایم مرتبط با معادن در نظام حقوقی افغانستان، به عنوان یکی از ارکان اساسی در فرایند ارتکاب این جرایم شناخته می شود. این عنصر مادی به مجموعه ای از اعمال فیزیکی و عملی اطلاق می گردد که منجر به تخریب، تصرف غیرقانونی یا آلودگی منابع معدنی و محیط زیست می شود. در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، به ویژه افغانستان، معادن به عنوان منبعی حیاتی برای رشد اقتصادی و تأمین منابع ضروری صنعتی محسوب می شوند؛ از این رو، هرگونه تهدید و آسیب به این منابع، می تواند تبعات گسترده ای بر اقتصاد، سلامت عمومی و محیط زیست به همراه داشته باشد. در این راستا، شناسایی دقیق رکن مادی این جرایم و تحلیل آن در چارچوب قوانین داخلی، از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

یکی از اصلی ترین ویژگی های رکن مادی جرایم علیه معادن، تأثیرات منفی و گسترده ای است که این جرایم بر منابع طبیعی و زیست محیطی کشور بر جای می گذارند. استخراج غیرمجاز مواد معدنی، تخریب زیرساخت های معدنی، آلودگی های

زیست محیطی ناشی از فرایند استخراج و عدم رعایت معیارهای قانونی در بهره‌برداری از منابع، همه موجب آسیب به معادن و منابع طبیعی کشور و هم‌چنین تهدید سلامت عمومی و اکوسیستم‌های محلی می‌شوند. این اقدامات اغلب در چارچوب قوانین داخلی و بین‌المللی جرم‌انگاری شده‌اند و متهمان آن‌ها در صورت ارتکاب، به مجازات‌های سنگینی محکوم خواهند شد.

در نظام حقوقی افغانستان، رکن مادی جرایم مرتبط با معادن، به‌ویژه به‌دلیل ذخایر معدنی غنی و ارزشمند این کشور، از جمله مباحث قابل تأمل و شایان بحث است. با وجود منابع عظیم معدنی، فقدان نظارت مؤثر و ضعف در اجرای قوانین و مقررات، موجب شده است که بسیاری از جرایم مرتبط با معادن، به‌ویژه در مناطق دورافتاده و فاقد نظارت، به‌طور گسترده‌ای ارتکاب یابند. در این زمینه، استخراج غیرمجاز معادن، استفاده از مواد منفجره غیرمجاز و آسیب‌رسانی به محیط‌زیست، از جمله جرم‌هایی هستند که بر اساس رکن مادی خود، تخریب منابع طبیعی را به‌دنبال دارند.

تحقیق و تحلیل‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که قوانین و مقررات مربوط به معادن در افغانستان، نیازمند بازنگری و تقویت هستند. هرچند در برخی موارد، قوانین به‌طور جامع و مفصل به شناسایی و تعریف جرایم علیه معادن پرداخته‌اند؛ اما اجرای مؤثر این قوانین در عمل با چالش‌هایی جدی مواجه است. چالش‌های نظارتی، ضعف در آموزش و آگاهی‌دهی به فعالان اقتصادی و معدنی و نیز مشکلات اجتماعی و اقتصادی به‌ویژه در مناطق روستایی، از جمله عوامل مؤثر در گسترش این جرایم به‌شمار می‌روند.

در این راستا، تقویت نظارت‌های دولتی، ارتقای آگاهی عمومی، آموزش مسئولان و سرمایه‌گذاران معدنی و تقویت همکاری‌های بین‌المللی به‌منظور کنترل قاچاق و استخراج غیرمجاز، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. همچنین، اعمال مجازات‌های سنگین و بازدارنده برای متخلفان از قوانین معدنی و زیست محیطی، در جهت کاهش تخریب منابع طبیعی و حفاظت از محیط‌زیست، امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر به‌نظر می‌رسد.

۶. پیشنهادات

- پیشنهادهای این تحقیق بر اساس یافته‌های حاصل از بررسی رکن مادی جرایم علیه معادن افغانستان به‌طور خلاصه به شرح زیر است:
- **تقویت نظارت و اجرای قوانین:** ارتقای نظارت‌های دولتی و محلی در زمینه استخراج معادن، به‌ویژه در مناطق دورافتاده و صعب‌العبور و برخورد قاطعانه با تخلفات.
- **آموزش و آگاهی‌دهی:** ارتقای سطح آگاهی و آموزش برای عاملان معدنی، سرمایه‌گذاران و حتی مردم محلی در خصوص اهمیت حفاظت از منابع معدنی و زیست‌محیطی.
- **بازنگری در قوانین و مقررات:** بازنگری و اصلاح قوانین داخلی برای ارائه ضمانت‌های اجرایی قوی‌تر در برابر جرایم معدنی و محیط‌زیستی.
- **توسعه همکاری‌های بین‌المللی:** افزایش همکاری‌های بین‌المللی برای نظارت بر استخراج معادن و جلوگیری از قاچاق مواد معدنی و آلودگی‌های زیست‌محیطی ناشی از آن.

فهرست منابع

- ابن منظور، محمد بن مکرم (ب.ت). **لسان العرب**، ج ۱۳. دار صادر.
- اردبیلی، محمد علی. (۱۳۹۷). **حقوق جزای عمومی**، ج ۱. تهران: نشر میزان، چ ۴.
- آجودانی، ربابه و پورقهرمانی، بابک. (۱۳۹۸). «سازوکارهای پیشگیری از بهره‌برداری غیر قانونی از معادن در ایران». **پژوهشنامه بازرگانی**، شماره ۹۳، صفحات ۱۹۷-۱۹۸.
- آقایی‌نیا، حسین. (۱۳۹۷). **جرایم علیه اموال و ملکیت**، ج ۲. تهران: میزان، چ ۲.
- توفیق، علی‌رضا و خاکی، امید. (۱۴۰۳). **حقوق معادن**، ج ۱. تهران: نشر اشکان، چ اول.
- ثاقب، نقیب‌الله و علی‌اصغر مدبر الهی. (۱۳۹۸). **حقوق معادن**. کابل: بنیاد آسیا، چ ۱.
- حبیب‌زاده، محمد جعفر. (۱۳۷۷). «مروری بر جرم فریب کاری در حقوق ایران». **مجله دادرسی**، ۴(۸)، ۸.
- راسخ، نقیب‌الله. (۱۴۰۲). «بررسی جرم فریب کاری در کود جزای افغانستان». **مجله علمی-تحقیقی جوجان**، دوره ۱۶، شماره ۱(۴۳)، ۲۶۸.

- رهامی، محسن. (۱۳۸۹). **جرایم بدون بزه دیده**. تهران: نشر میزان، چ اول.
- ساکی، محمدرضا. (۱۳۹۰). **حقوق کیفری اقتصادی**. تهران: نشر جنگل، چ ۴.
- صانعی، سید مهدی. (۱۳۷۹). **انفال و آثار آن در اسلام**. قم: نشر گیسو، چ اول.
- قربانی، امیر حسین. (۱۳۹۵). **فریب کاری از دیدگاه حقوق ایران**. تهران: آوا، چ ۴.
- گروهی از نویسندگان. (۱۳۹۶). **شرح کود جزا**. ج ۱-۴، کابل: نشر بنیاد آسیا، چ ۱.
- موسی زاده، ابراهیم و نسیم برخی. (۱۳۹۹). «بررسی تطبیقی مالکیت معادن نفت و گاز در ایران و کشورهای حوزه نفتا». **مطالعات حوزه انرژی**، ۱(۶)، صفحات ۲۲-۲۳.
- میرمحمد صادقی، حسین. (۱۳۹۷). **جرایم علیه اموال و مالکیت**. تهران: میزان، چ ۵۳.
- وزارت عدلیه. (۱۳۸۷). **قانون معادن**. **نمبر مسلسل**، ۹۷۲.
- وزارت عدلیه. (۱۳۹۳). **قانون معادن**. **نمبر مسلسل**، ۱۱۴۳.
- وزارت عدلیه. (۱۳۹۷). **قانون معادن**. **نمبر مسلسل**، ۱۳۱۵.
- وزارت عدلیه. (۱۳۹۸). **مقررۀ معدن کاری**. **نمبر مسلسل**، ۱۳۶۶.
- وزارت عدلیه. (۱۳۸۸). **مقررۀ نفت و گاز**. **نمبر مسلسل**، ۱۰۰۰.
- وزارت عدلیه. (۱۳۹۶). **قانون نفت و گاز**. **نمبر مسلسل**، ۱۲۷۷.
- Pohl, Walter L. (2011). **Economic Geology: Principles and Practice**. Publisher. John Wiley & Sons.

Legal Analysis of the Material Element of Mining-Related Crimes in the Legal System of Afghanistan

**Senior Teaching Assistant Mohammad Alam Adeel¹
Naqibullah Rasikh²**

Abstract

The material element of mining-related offenses consists of a set of physical acts directly associated with the destruction, unlawful appropriation, or pollution of mineral resources and the environment. Such offenses typically encompass activities including the unauthorized extraction of minerals, environmental pollution generated during the extraction process, unlawful destruction of mining infrastructure, and exploitation of mineral resources without due compliance with legal standards. These actions not only inflict harm upon natural reserves and mining sites but also pose a serious threat to the environment and public health. The primary objective of this research is to elucidate the acts and conducts that cause damage to mines, even when the perpetrator is unaware that such actions fall within the category of offenses against mines. This research has been conducted through a library-based method employing a descriptive-analytical approach, with a detailed examination of domestic legislation aimed at identifying the strengths and weaknesses concerning the material element. The findings indicate that the material element of mining-related offenses, in many instances, arises from violations of the laws and regulations governing the protection of mineral resources, and upon its establishment, offenders are subject to severe penalties.

Keywords: Extraction, Destruction, Offenses, Material Element, Mines, Mineral Resources.

1 Faculty Member, Faculty of Law and Political Science, Jowzjan University
m.alam.adeel@ut.ac.ir

2 Ph.D. graduate in Criminal Law and Criminology, Kharazmi University, Iran
naqibullahrasikh2@ut.ac.ir